

DIE FREMDE

reg. & sce. Feo Aladag / fot. Judith Kaufmann / muz. Stéphane Moucha & Max Richter / mon. Andrea Mertens / met Sibel Kekili (Umay), Nizam Schiller (Cem), Derya Alabora (Halyme), Settar Tanriögen (Kader) e.a. / pro. Feo Aladag & Züli Aladag / Duitsland / 119' / 2010 / dis. ABC

Verhaal

'De hand die slaat, streelt ook'

Umay is geboren in Duitsland, maar woont nu met haar man en haar zoontje in Istanbul. Haar man mishandelt haar en haar zoontje (het jongetje wordt voor straf opgesloten in een donkere kast) en Umay besluit terug te gaan naar ouders die nog steeds in Duitsland wonen. Maar daar wordt ze minder liefdevol onthaald dan ze gehoopt had: haar ouders en haar broers vinden dat Umay met haar scheiding schande brengt over het gezin. Het geplande huwelijk van haar zus komt zelfs in gevaar. Umays familie wil uiteindelijk niets meer van haar weten, terwijl zijzelf heel wat moeite doet om deel te blijven uitmaken van die familie. Het loopt verschrikkelijk uit de hand ...

Achtergrond

Feo Aladag, de regisseur, is opgegroeid in Wenen. Ze is geboren in 1972, studeerde psychologie en communicatiewetenschappen en is getrouwd met een man van Turkse afkomst. Aanvankelijk werkte ze als actrice. Toen werd ze door Amnesty International gevraagd om twee korte spotjes te maken over geweld tegen vrouwen. Tijdens haar research raakte ze gefascineerd door het thema van de eerwraak, en ze besloot daar een langspeelfilm over te maken. Eerwraak is het fenomeen waarbij de familie een van haar leden doodt omdat hij of zij schande over die familie gebracht zou hebben.

Aladags research nam tweeënhalf jaar in beslag. Ze sprak met veel mensen, vaders die opdracht hadden gegeven om hun dochters te vermoorden, vaders en broers die (al dan niet geslaagde) pogingen ondernomen hadden. Wat haar vooral opviel was de pijn bij al die mensen. Dat is waarschijnlijk ook de reden waarom ze erin geslaagd is een genuanceerd beeld van de familie op te hangen: je zult merken dat je sympathie en begrip blijft voelen voor de meeste van de personages.

De film won in 2010 de Grote Prijs en de Publieksprijs op het Filmfestival van Gent, naast zo'n twintig prijzen op allerlei andere filmfestivals, ook voor actrice Sibel Kekili, die Umay speelt. Zij was al bekend in Duitsland, nadat ze een hoofdrol gespeeld had in *Gegen die Wand* van Fatih Akin (2004), een film die ook over families gaat, en het recht van vrouwen om hun eigen leven te leiden. *Die Fremde* was ook de Duitse inzending voor de Oscars van 2011.

Thema's

Het meest opvallende thema is uiteraard de eerwraak. De film begint met beelden van het beslissende moment, zonder dat de uitkomst getoond wordt. De kijker blijft daar dan de hele film op wachten. Doordat het einde van de film toch nog onverwacht (maar wel gruwelijk) is, maakt Aladag duidelijk hoe zinloos en pijnlijk het geweld is.

Maar dat is niet het enige thema. De film gaat ook over ouders en kinderen. Umay zoekt immers een onderkomen bij haar ouders, van wie ze ook begrip verwacht, dat ze niet krijgt. Het valt wel op dat het juist Umays moeder is die het minst begripvol reageert, terwijl we van haar het omgekeerde verwachten.

Wanneer Umay vertelt wat haar man doet met haar en haar zoontje, reageert haar moeder: 'De hand die slaat, streelt ook.' Met andere woorden: vrouwen moeten tevreden zijn met hun lot, ze moeten niet te veel 'willen'. Ze moeten hun plaats kennen. Dit fenomeen blijft niet beperkt tot een enkele cultuur, volgens Aladag. Het is moeilijker, zo zegt ze, in culturen met een traditie waarin het gevoel van eigenwaarde en de identiteit van de mannen sterk bepaald wordt door de controle over de seksuele onschuld van hun vrouwen en dochters. Uit de angst om die controle te verliezen komt volgens haar agressie en geweld voort.

Hier blijkt al uit dat een ander thema het zelfbeschikkingsrecht is van vrouwen. Geen enkele vrouw hoeft zich te laten slaan of haar kind op een onredelijke manier te laten behandelen. Maar voor sommigen is het heel moeilijk om zich te verzetten. Aladag hoopt dat haar film misschien een discussie op gang brengt, waarbij de verschillende gemeenschappen binnen een land (bijvoorbeeld de Duitse en de Turkse) openlijk over dit soort problemen spreken, zonder vooroordelen en zonder de andere groep te stereotyperen. Die verschillende culturen samen maken een land misschien minder homogeen, maar wel veel rijker.

Zelf zegt ze dat haar film gaat over onvoorwaardelijke liefde: je wil dat mensen van je houden om jezelf, om je karakter. Dat is de eerste stap die nodig is om vooroordelen te verjagen.

Stijl

Aladag toont het geweld op een suggestieve manier: we zien wel dat er wat gebeurt, maar niet precies hoe. Dat is ook niet nodig. De sombere kleuren (zeker in het begin) versterken het gevoel van onheil, net als de *flashforward* in het begin.

Vragen (na de film)

- 1 Wat vond je ervan dat je in het begin al een glimp kreeg van de afloop? Maakte dat het spannender voor jou, of juist niet? Hoe komt dat?
- 2 Wat vond je erger in het begin, de manier waarop Umays man haar behandelt of haar zoontje?
- 3 Wat vind je van de reactie van Umays ouders?
- 4 Wat vond je van de muziek? Paste die bij de film? Of vind je andere muziek meer geschikt om de sfeer op te roepen?
- 5 Umays broers reageren heel verschillend. Hun reactie komt voort uit een andere houding tegenover het land waar ze wonen. Kun je dat uitleggen?
- 6 Voor welk personage had jij het meeste sympathie? Waarom?
- 7 Umay probeert koste wat het kost geaccepteerd te worden door haar familie, zonder toegevingen te doen aan wat ze zelf denkt dat het beste is voor haar en Cem. Welke (wanhopige) acties onderneemt ze om dat te bereiken? Slaagt ze uiteindelijk in haar pogingen?
- 8 Wat vond je van de suggestieve manier waarop Aladag het geweld tegen Umay filmt?
- 9 Feo Aladag wilde graag rond het thema van de eerwraak werken omdat ze het zo schokkend vond dat dat ook vlakbij haar (in Duitsland) gebeurt. Begrijp jij haar fascinatie?